מסורת השי"ס

גמ' מי אמרת לעולם חסר • ולא נמי לא אתו עדים מקדשין ליה החידנא למה לן לחלל: **על הראייה** • על פי עדים דכתיב (במות יב) החדש הזה לכם לכם לחלק חדשים כזה לחה וקדש: **איכא דאמרי כו'** • קא סלקא דעתיה חילול (ה) משום מלוה לקדש על הראייה הוא: **משום סכי מחללינן** • שאם לא יחללו נמצא שיקדש החדש בלא עדים: **גמ' מי אמרת ומנין מלא וזמנין חסר** • מקרי בכ"ד תניא כדאמרינן לקמן (דף כה:) אתם אפילו מזידים: **מחללין** • ליתקנו ב"ד שיתיבו עד יום שלשים ואחד שלא לחלל עליו את השבת וילכו ויעידו למחר ויקדשו על פיהם: **נעבריה החידנא** • (ג) מיום ל' זה יעברו את אחד: **מי דאקלע יום שלשים בשבת** • ולאו בו את הלבנה: **פ"נ** • דמעברינן ולא מחללינן: **סכא** • דקתני מחללין כגון דאקלע יום שלשים ואחד בשבת ולא נראה החדש אמנם ולא היום דמי גמי לא אזלי מקדשי ליה בית דין החידנא דאין לך חדש יותר על שלשים ומקדשי ליה שלא על פי עדים הלכך מחללין לקדש על הראייה: **מפני תקנת קרבן** • מוספי ר"ח שיקרבו בזמנן: **ניסן ותשרי נמי לאו משום דמצוה לקדש על הראייה** • הוי חילול שבת דידהו אלא שיהו המועדות בזמנן לפי תולדות הלבנה: **גמ' מי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן** • בלאו דידהו גמי החידנא מקדשין ליה: **ידעי סברין בבלאי** • כלומר מוכרחין לב להכיר מוכה שמושין עמהם בני ארץ ישראל שעיברו את אלול: **משום ירקיא** • להפריד שבת ויום טוב זה מזה כדי שלא יכמושו ירקות הנאכלות בשבת חיין בשבת שאחר יו"ט לו ביו"ט שאחר שבת: **משום מפיא** • להפריד שבת ויום הכפורים זה מזה שלא יסריח מת שימות באחד מהן שיהא* לחשון ולא יקבר לא היום ולא למחר: **מאי ביניייהו** • תרוויהו איתנהו: **יום הכפורים שאל לפיום אחר שבת** • אם לא יעברוהו: **מ"ד משום מפיא מעברין** • ודחינן ליום הכפורים ליום שני בשבת: **לימא בני לפ** • לירקות: **לאורמא** • למולאי יום הכפורים: **לאורמא ערב ומייתי** • ואין צריך לנקט ש"ש הלכך לא מעברינן: **אפשר בעממי** • דאמר מר (ביצה דף ו') מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין: **בתמימי** • שורש בחמין וחוזרות לקדמותן: **לדידן מכיל לן עלמא** • אנו בני בבל אם לא העולם ים לנו הכל לפי שבבל עמוקה היא ואינה ארץ הרים וגבעות כלל״ו ואין שולט בה חויר ואין בני ארץ ישראל צריכין לעבר משום מפיא ומשום ירקיא אלא בשבילנו: **מיני** • וכי מעברינן חודש לעורך: **כשם שמעברין אם השנה לעורך** • מפני הלבוב והתקופה ופירות החגים כדאיתא בפרק קמא דסנהדרין (דף יא:): **כזה ראה וקדש** • כיון שהראה קדש בו ביום: **לעברו** • לעשות את החסר מלא לעורך מותר: **לקדשו** • ביום שלשים, והלבנה לאחרתיות ואם ימתינו עד יום מחר יהא שבת ויום״כ סמוכין אין מקדשין לעורך: **וס״ק יכול כשם שמעברין לעורך כך מקדשין לעורך פ״ל כזה ראה וקדש** • ראה תחלה ואח״כ קדש אבל כשאתה מעברו ראה וקדש הוא: **מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו** • ביום שלשים שיחזיקו בשביל לעברו: **ואין מאיימין** • ביום שלשים על העדים שלא ראוהו ואנן צריכין לקדשו היום כדי להפריד שבת מיום הכפורים שיאמרו ראינו ויעידו שקר: **סיה מלמדנו מאיימין כו'** • אם לא צריכין לעשותו חסר: **כניסן ותשרי** • שהמועדות תלויין בהן מקדשין לעורך: **בשאר ירחי נמ** • ואם תאמר מה לעורך לנו בשאר חדשים לחסר ולעבר כגון אותה שנמצא במסכת ערכין (דף ח:) אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמונה והתם מפרקין הטעם ואם עיברו שמונה וכזה לא נראית ביום שלשים נמצא שאנו צריכין לאיים עליהן לומר לראות בשביל לקדש: **הא דתני רבה** • אלין מעברין ולא מקדשין לעורך: **אחרים היא** • דאמרי לעולם כל החדשים אחד מלא ואחד חסר כסדר מולד הלבנה שמתחדשת לעולם בסוף כ״ט ימים ומחצה שהן חמשים ותשעה לשני חדשים: **ארבעה ימים** • אם נקבל עכשיו באחד בשבת יהא לשנה הבאה בחמישי בשבת שזה חשבון שנים עשר חדש אחד מלא ואחד חסר עולה לשנ״ד ימים והשלם מאות וחמשים כולם שבועים נמצא נדחה להלן ארבעה ימים: **ואם היה שנה מעוברת ס'** • שמוסיפין עליה חדש חסר שדוחה להן מן שבועים שלימים יום אחד:

אמאי

ירקיא • ורבי אחא אמר משום מיתיא • פי׳ מ״ר משום מיתיא דהיכא דאקלע כ״ט באלול בשבת חל ר״ה להיות באחד בשבת ואם חל כ״ט באלול יום חמישי מקלע ר״ה בע״ש • ולא יתכן ב׳ קדושות כאחת • עולא אמר מעברין לאלול חשב בדעתו משום מיתיא דלא אסרתון • כלומר אם ישאר הפת ב׳ ימים יסריח • *) וכן יוה״כ שחל להיות באחד בשבת אז בע״ש כיוצא בו • אבל משום ירקיא לא מעברינן אפשר בחמימי • פי׳ אע״ג דחיימין ירקיא אשאר למיכל מיניהו ולבשולינהו ולמשבקינהו בחמימי דאכיל להן בטוצאי יוה״כ ומ״ר משום ירקיא אמר מיתיא אפשר לקבלן עמהי והן נכרים • ודברים הללו שאמר עולא ור׳ אחא איכא למימר שעשו אותן ב״ד סעד לפסורת שבידם שבהן מעברין כענין שעיקר עיבור השנה באביב. ותנינן (בסנהדרין יא) אין מעברין השנה לא בפני גדיין ולא בפני גדולות שאמר עולא ור׳ אחא סעד לשנה • והמסכך של עיבור [הוא] עיבור האביב כדרסינן [התם] דזמן אביבא לא מסא. ואקשינן עליהן אם נראה החודש בזמנו והוא ליל ל׳ מעברין ליה לאלול משום צורך שנתראה לב״ד לעבר. אבל עושין שמואל יכול כשם שמעברין את השנה לצורך פפני האביב כך מעברין את החודש ת״ל החודש הזה לכם • כזה ראה וקדש ופריק רבה אין מקדשין לצורך אבל מעברין החדש לצורך ותריץ להא דרבה בר שמואל הכי יכול כשם שמעברין את השנה את החדש לצורך השעה כך מחסרין ומקדשין את החדש לצורך ת״ל החודש הזה לכם כזה ראה וקדש • וכי הא דאריב״ל מאיימין עליהן כדי לחזור בהן ולא יתקיימו דבריהן ויעברוהו אי אצטריך לב״ד • ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו והוא ליל ל׳ כלומר אין מאיימין אותן לומר להן הזהרו והעידו כי הוא שנראה לכם כעין כוביתא הלבנה היתה ומקדשין אותו יום שלשים אם הנראה ב״ד לחסרו אלא לא פורחינן עליהן כדי לקדשו בעת שלא נראה בזמנו כלומר מעברין ולא מחסרין • ואקשינן לרבה מאיימין על העדים שלא נראה בזמנו כלומר שכל שנותיו של יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו שאע״פ שלא ראו בעליל אלא כעין כוביתא יעידו כי ראינו • ופריק אביי ואמר הכי הא דריב״ל קיימא בכל החדשים ולתתי ניסן ותשרי • ור׳ יוחנן קיימא בניסן ותשרי וזלתי שאר ירחי ולתרץ לנו דברי אביי כי כך הם כאשר פירשנו מתלמוד א״י דשקלי ותרי בהאי מלתא • בתחלת פרק ראוהו ב״ד וכל ישראל ואסקוה הכי ולא פליג מה דסר ר׳ ועירא בשם ריב״ל אין מעמעמין על שלא נראה לקדשו ואין מעמעמין על שנראה לעברו ב״ד וכל ישראל ואסקוה הכי ולא הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דלית ליה עבור אחרים אין בין ר״ה לר״ה ואין בין עצרת לעצרת אלא ד׳ ימים בלבד • ואם היתה שנה מעוברת חמשה • פי׳ אין בשנה לעולם אלא אחד מלא ואחד חסר והן שנ״ד ימים • יוצאין [נ׳ שביעיות] ישארו ד׳ ימים • ואם היא מעוברת חדש העבור כ״ט ימים הוא ב״ח ימים עליהן [ד׳ שביעיות] נשאר יום הרי ד׳ ימים • רב דימי מתני אפסא מאיימין על העדים על חדש שלא נראה בזמנו לקדשו דאסרינן הוא כוביתא שראיתם לבנה היתה דלא מתחזי כשיקרא • ואין מאיימין על העדים על חדש שנראה בזמנו לעברו כי מאחר שאמר ראיתי יחזור ויאמר לא ראיתי

*) מדברי רבינו ז״ל אלו נראה דנ׳ אמרת סיה לו כגמ׳ דלמ״ד משום ירקיא לא חיים משום מיתיא כלל משום דאסרתון בעממי אבל נ״ע דהא כיוה״כ ח״ח בעממי

מאי טיבותא (עבדינן) • שמעברים אלול דמוטב שלא יעברו כדי שלא יהא תרי יומין מספק:

בין מלפניה בין מלאחריה • רבינו תם לא גרס מלפניה דאם חל ראש השנה וסוכות מלפניה תיפוק ליה משום מתיא דמקלע יום הכפורים באחד בשבת:

שלח ליה ר׳ יהודה נשיאה לרבי אמי • אין זה רבי יהודה נשיאה שהתיר הסמן בפרק אין מעמידין (ע״ז דף לו• וסס) שהיה בימי רב ושמואל ההוא בנו של ר״ג בן רבי יהודה הנשיא והאי דהכא תלמידו של ר׳ יוחנן דהוה כייף לרב ושמואל*:

הא בניסן ובתשרי • פי׳ בקונטרס שהמועדות תלויין בהן מקדשין לעורך בשאר ירחי לא וי״מ דאיפכא: **ואם** היתה שנה מעוברת חמשה בערכין (דף ט:) פריך והא מיכא יומא *דתלתין שנין משום דכל שנה עודפת מרבעה ימים שמונה שעות התע״ו תלקים ואותן תלקים מצטרפין ליום שלם לסוף שלשים שנה ומשני משום דליתה בכל שנה לא קתניב:

גריך

מקור עין משפט נר מצוה

קו א מיי׳ פ״ח מהל׳ קידוש החדש הל׳ ח:

קו ב ג מיי׳ פ״ג (וס״ב) מהל׳ קידוש החדש הלכה עו יז יח:

[עיין של״ה דף תעז ד״ה קהלת]

נ״ל דשני ויומא דתלתין

נוסחא

טובה שנו זכרני בכל שעיברו אות אלול:

ב לפי אולאי - מעוות ירקיא

ג לפי כ״אחא מעוות מתיא (מתים)

מבנה

"איכא ביניהו" שלים לקבר מאי איכא בין בשאים לאל של אולא ר״אחא

מבנה

ב׳ שיטות להסבר הא דתני כהה לר מאאל

נוסחא

ב׳ שיטות הסוכות בענין שדות החלב מתי מאיימים לא מאיימים על העדים

• לאחר שראו האולד לאלול שלא ראוהו כדי לקדשו בשאר שלים

• שיטות שלהחריב מלדיך בטבאוהו כדי שלא לקדשו בזמנו אלא כדי לעברו

רבינו חננאל

וגם לעדות רבי יהושע בן לוי דאמר לעולם ב׳ אדרין חסרין הא מתני׳ תיובתא עליהולא עמדה אלא עדות ר׳ סימאי משום תני זכריה ומלאכי • כי אתא-עולא אמר עבריה לאלול • כלומר אצטריך כפי המסורת שהיתה ביד ב״ד ועבריה לאלול • מפני שקראו סוד העבור מפני שב״ד לא היו מגלין אותו אלא למומחים לעיין בדבר זה והיה אותה שנה יום ל׳ לאלול יום הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה • ובין שראה עולא כי עברו ב״ד לאלול נדמה לו שב״ד מעברין על צורך השנה שלא יבא ר״ה בע״ש ולא באחד בשבת • שלא לחבר ב׳ קדושות כאחד מפני כבוד תתים • או כגון שמחת ר״ה בתענית ירקות וכיוצא בהן • והלילה לעבר אלא על המסורת שמסורה בידם ממשה רבינו אבל משלא נתגלו העקרים • מדומים כי על כל צורך מעברין • ועל זה אמר עולא אין שם צורך לדבר אלא משום

ירקיא • ורבי אחא אמר משום מיתיא • פי׳ מ״ר משום מיתיא דהיכא דאקלע כ״ט באלול בשבת חל ר״ה להיות באחד בשבת ואם חל כ״ט באלול יום חמישי מקלע ר״ה בע״ש • ולא יתכן ב׳ קדושות כאחת • עולא אמר מעברין לאלול חשב בדעתו משום מיתיא דלא אסרתון • כלומר אם ישאר הפת ב׳ ימים יסריח • *) וכן יוה״כ שחל להיות באחד בשבת או בע״ש כיוצא בו • אבל משום ירקיא לא מעברינן אפשר בחמימי • פי׳ אע״ג דחיימין ירקיא אשאר למיכל מיניהו ולבשולינהו ולמשבקינהו בחמימי דאכיל להן בטוצאי יוה״כ ומ״ר משום ירקיא אמר מיתיא אפשר לקבלן עמהי והן נכרים • ודברים הללו שאמר עולא ור׳ אחא איכא למימר שעשו אותן ב״ד סעד לפסורת שבידם שבהן מעברין כענין שעיקר עיבור השנה באביב. ותנינן (בסנהדרין יא) אין מעברין השנה לא בפני גדיין ולא בפני גדולות שאמר עולא ור׳ אחא סעד לשנה • והמסכך של עיבור [הוא] עיבור האביב כדרסינן [התם] דזמן אביבא לא מסא. ואקשינן עליהן אם נראה החודש בזמנו והוא ליל ל׳ מעברין ליה לאלול משום צורך שנתראה לב״ד לעבר. אבל עושין שמואל יכול כשם שמעברין את השנה לצורך מפני האביב כך מעברין את החודש ת״ל החודש הזה לכם • כזה ראה וקדש ופריק רבה אין מקדשין לצורך אבל מעברין החדש לצורך ותריץ להא דרבה בר שמואל הכי יכול כשם שמעברין את השנה את החדש לצורך השעה כך מחסרין ומקדשין את החדש לצורך ת״ל החודש הזה לכם כזה ראה וקדש • וכי הא דאריב״ל מאיימין עליהן כדי לחזור בהן ולא יתקיימו דבריהן ויעברוהו אי אצטריך לב״ד • ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו והוא ליל ל׳ כלומר אין מאיימין אותן לומר להן הזהרו והעידו כי הוא שנראה לכם כעין כוביתא הלבנה היתה ומקדשין אותו יום שלשים אם הנראה ב״ד לחסרו אלא לא פורחינן עליהן כדי לקדשו בעת שלא נראה בזמנו כלומר מעברין ולא מחסרין • ואקשינן לרבה מאיימין על העדים שלא נראה בזמנו כלומר שכל שנותיו של יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על חדש שלא נראה בזמנו לקדשו שאע״פ שלא ראו בעליל אלא כעין כוביתא יעידו כי ראינו • ופריק אביי ואמר הכי הא דריב״ל קיימא בכל החדשים ולתתי ניסן ותשרי • ור׳ יוחנן קיימא בניסן ותשרי וזלתי שאר ירחי ולתרץ לנו דברי אביי כי כך הם כאשר פירשנו מתלמוד א״י דשקלי ותרי בהאי מלתא • בתחלת פרק ראוהו ב״ד וכל ישראל ואסקוה הכי ולא פליג מה דסר ר׳ ועירא בשם ריב״ל אין מעמעמין על שלא נראה לקדשו ואין מעמעמין על שנראה לעברו ב״ד וכל ישראל ואסקוה הכי ולא הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דלית ליה עבור אחרים אין בין ר״ה לר״ה ואין בין עצרת לעצרת אלא ד׳ ימים בלבד • ואם היתה שנה מעוברת חמשה • פי׳ אין בשנה לעולם אלא אחד מלא ואחד חסר והן שנ״ד ימים • יוצאין [נ׳ שביעיות] ישארו ד׳ ימים • ואם היא מעוברת חדש העבור כ״ט ימים הוא ב״ח ימים עליהן [ד׳ שביעיות] נשאר יום הרי ד׳ ימים • רב דימי מתני אפסא מאיימין על העדים על חדש שלא נראה בזמנו לקדשו דאסרינן הוא כוביתא שראיתם לבנה היתה דלא מתחזי כשיקרא • ואין מאיימין על העדים על חדש שנראה בזמנו לעברו כי מאחר שאמר ראיתי יחזור ויאמר לא ראיתי

*) מדברי רבינו ז״ל אלו נראה דנ׳ אמרת סיה לו כגמ׳ דלמ״ד משום ירקיא לא חיים משום מיתיא כלל משום דאסרתון בעממי אבל נ״ע דהא כיוה״כ ח״ח בעממי